

ZORG OP DE SCHOP IN ZWOLLE

STEPHAN BOL nd.nl/binnenland BEELD ND

Zorgzaam buurtschap Wijthmen is

JONGERE INWONERS EN EEN WIJKVERPLEEGKUNDIGE HELPEN OUDEREN IN WIJTHMEN ZO LANG MOGELIJK THUIS TE BLIJVEN WONEN. HET BUURTSCHAP IS EEN VOORBEELD VOOR DE STADSWIJKEN IN ZWOLLE, MAAR IS DIE ONDERLINGE ZORGZAAMHEID HAALBAAR IN EEN WIJK ALS HOLTENBROEK?

► ZWOLLE

'Het gaat hard achteruit met ons. Ik was bang dat we moesten verhuizen naar de stad. Dat de inwoners van Wijthmen er nu samen voor gaan zorgen dat ouderen zoals wij zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, is geweldig', zegt Lies Kieskamp. Woningnood in de stad dreef haar en haar man Wicher vijftig jaar geleden naar het buurtschap onder de rook van Zwolle. Achteraf is ze er blij mee. 'Als we nu in een flat in Zwolle woonden, zou ik mijn buurvrouw amper kennen. In Wijthmen kent iedereen elkaar.'

Langs de Heinoseweg, een paar kilometer buiten Zwolle, ligt een kleine woonwijk van enkele tientallen huizen, gebouwd in de jaren zestig. De paar straten vormen de bebouwde kom van het dorpje Wijthmen. Het echtpaar Kieskamp woont er in een vrijstaand huis. 'We zijn hier allemaal jong komen wonen, maar het dorp is behoorlijk vergrijsd', zegt Wicher.

Een halve kilometer verderop ligt midden tussen de weilanden het echte centrum van Wijthmen: het kulturhus waar een sporthal, voetbalclub, vergaderzalen en een basisschool zijn gevestigd. Het regent. Om kwart over drie halen vrijwel alle ouders hun kinderen op met de auto. Wijthmen heeft een agrarische gemeenschap van een kleine duizend inwoners. Winkels zijn er niet. Openbaar vervoer naar de stad wordt steeds slechter. 'Ouderen moeten vaak op hoge leeftijd nog verkassen naar de stad, omdat er geen voorzieningen voor hen zijn', zegt Koen Nijmeijer, van de stichting Zorg In Nabijheid (ZIN) Wijthmen. Omdat steeds minder mensen in aanmerking komen voor een verzorgingshuis, helpt de stichting oude dorpsgenoten thuis te blijven wonen.

wijkteam

Met succes. Begin dit jaar ging er in het dorp een wijkteam aan de slag met een wijkverpleegkundige en een dorpsondersteuner van de gemeente Zwolle. Bewoners hebben daarnaast zelf een dienstenteam opgericht. Ouderen kunnen een beroep doen op deze vrijwilligers voor boodschappen, vervoer, of bijvoorbeeld onderhoud van hun tuin. Het buurtschap loopt daarmee voor op de stad zelf.

De stadswijken zijn nog lang niet zover als Wijthmen. Toch is de gemeente vanaf volgende week donderdag ver-

antwoordelijk voor jeugdzorg en de ondersteuning van chronisch zieken, gehandicapten en ouderen. De verantwoordelijke wethouders Ed Anker (jeugdzorg) en Nelleke Vedelaar (WMO) garanderen dat iedereen die zorg nodig heeft, deze ook krijgt. De gemeente heeft daarvoor met tientallen zorgaanbieders contracten afgesloten. Tegelijk moet er komend jaar al 9 miljoen euro worden bezuinigd. In 2018 verwacht de gemeente zelfs 16,2 miljoen euro minder aan zorg uit te geven dan de 158 miljoen euro die nu in de stad omgaat. Om dat doel te bereiken, vraagt de gemeente meer inzet van de inwoners zelf en samenwerking van hulpverleners. Nelleke Vedelaar, wethouder zorg, gelooft heilig in de nieuwe werkwijze. Nog te vaak komen er meerdere hulpverleners bij hetzelfde gezin over de vloer, die weinig van elkaars werk afweten, vindt de PvdA-politica. Vanaf 1 januari starten er vijf wijkteams die indien mogelijk slechts een hulpverlener per gezin aanwijzen. Zaken buiten iemands eigen specialisme worden door het team besproken. Zorg die te complex is, wordt doorverwezen naar specialistische zorgaanbieders. Maar de meeste zorgvragen kunnen prima door een hulpverlener aan huis worden opgelost. 'Een wijkverpleeg-

Lies en Wicher Kieskamp willen zo lang mogelijk in hun vrijstaande huis in Wijthmen blijven wonen.

Ina Visscher hielp jarenlang haar zieke buurvrouw. Als het zover is, hoopt ze ook op zorg uit de gemeenschap te kunnen rekenen.

kundige die samen met een verslaafde het huis schoonmaakt, hem helpt deze klus weer zelf te gaan doen en ondersteunt het gesprek van de maatschappelijk werker voert. Dat is winst voor iedereen', zegt Vedelaar.

geen inspraak

Iedere Zwollenaar die nu zorg of ondersteuning ontvangt, krijgt komend jaar een bezoek van een medewerker van het wijkteam waarin nog eens goed gekeken wordt welke zorg nodig is en wat de eigen omgeving kan oppakken. Tot die tijd verkeren zij in onzekerheid. Is hun familie wel bereid bij te springen? Kunnen zij van hun burens vragen meer te doen dan af en toe plantjes water geven? En moeten zij anders het spaarvarken echt openbreken om de huishoudelijke hulp te betalen?

Prima dat het stadsbestuur meer van de eigen inwoners verwacht, maar waarom worden zij dan nauwelijks betrokken bij de plannen, verzucht Cor Loos, actief in wijkvereniging Holtzenbroek N.U. Hij drinkt koffie aan een tafeltje in het wijkcentrum. 'Die teams worden gevuld met zorgverleners die vanuit hun vak denken over de zorg. Maar als je bewoners écht wilt laten participeren, dan moet je tweespraak organiseren. Het stadsbestuur durft de regie niet uit handen te geven.' Loos heeft er een hard hoofd in of de bewoners van deze voormalige probleemwijk meer voor elkaar zullen zorgen. Zelf woont hij in een flat met vijf-tigplussers die steeds vaker naar elkaar omzien. 'Maar er zijn ook buurten waar bewoners finaal langs elkaar heen leven.' Daarbij vraagt hij zich af of en hoe

de leden van het wijkteam achter de voordeur komen. 'Wie stil achter de voordeur blijft zitten, vind je niet gauw. Daarom is samenwerking met de bewoners ook zo belangrijk.' In het wijkcentrum van Holtzenbroek is het een komen en gaan van wijkbewoners van uiteenlopende afkomst. De kantine doet goede zaken. Boven de centrale hal en koffiecokorner zijn kantoren van welzijnsorganisatie Travers gevestigd. Ook het wijkteam van Holtzenbroek werkt hier. Het kantoor met zo'n tien flexplekken is een kleine bijenkorf. Medewerkers lopen in en uit, voeren een telefoongesprek, zitten achter een laptop, of kijken even samen naar een dossier. Het team bestaat nu nog uit veertien medewerkers van welzijns-werk, maatschappelijk werk, jeugdzorg en de stichting MEE, een organisatie die

Koen Nijmeijer, Janco Cossen en Marcel Postma zijn de drijvende krachten achter de vrijwillige ouderenzorg in Wijthmen.

Het wijkcentrum Holtzenbroek wordt druk bezocht door bewoners. Op de kantoren boven is het sociale wijkteam gevestigd.

voorbeeld voor de stad Zwolle

Het sociale wijkteam in Holtenbroek is een kleine bijenkorf. Medewerkers lopen in en uit, telefoneren en overleggen met elkaar.

mensen met een beperking en hun omgeving helpt. Uiteindelijk moeten er 25 professionals meedraaien. Dit zijn de mensen die de echte verandering in de zorg tot stand moeten brengen. Hoe dat precies moet? Dat moeten de leden van de wijkteams vooral onderling uitvinden. 'Onze werkwijze is nog volop in ontwikkeling, gelukkig krijgen we daar ook de tijd voor van de gemeente Zwolle', zegt teamleider Inge Krooshof. Volgens Marja Veenhof, jeugdzorgwerker in het wijkteam, krijgt het team met serieuze problematiek te maken. 'Er is hier veel armoede, verschillende nationaliteiten en criminaliteit.'

tweetallen

Sinds oktober trekken de teamleden vaak in tweetallen de wijk in, op huisbezoek bij gezinnen met een hulpvraag. Op deze manier leren de medewerkers met verschillende specialismen van elkaar. Zo heeft MEE al veel ervaring met het inschakelen van het eigen netwerk. Jeugdzorgwerker Veenhof maakt daar dankbaar gebruik van. Andersom kan zij MEE-collega Jeanine Sybrand helpen de risico's op bijvoorbeeld kindermishandeling in te schatten en af te wegen of burens of familie wel in staat zijn de crisis te bezweren. Het wijkteam heeft al een aantal succesjes geboekt. 'Er zijn altijd wel een of twee mensen uit de naaste omgeving die mee willen denken en helpen', zegt Sybrand. Maar in hoeverre het team de mentaliteit en onderlinge zorgzaamheid in de buurt kan veranderen, kunnen de hulpverleners nog moeilijk inschatten. Krooshof: 'Er zal iets moeten veranderen. Maar daarbij zullen we ook mensen aan de deur treffen die zeggen: je gaat mij mijn zorg niet afnemen! Voor bepaalde groepen, zoals mensen met autisme, is het ook heel lastig om hulp uit hun omgeving toe te laten.

Daar zullen we ook heel voorzichtig mee zijn.'

Het team is blij dat Zwolle professionele zorg garandeert waar dat echt nodig is. Het is aan hen per wijkbewoner in te schatten of dit het geval is. 'Het grootste risico is dat er te weinig geld is', zegt Krooshof. 'Het uiteindelijke doel is dat wij 30 tot 40 procent goedkoper werken. Het eerste jaar ben ik al blij als we quitte spelen.'

Hoewel de leden van het wijkteam tussen de buurtbewoners lunchen in het wijkcentrum, moet hun bekendheid nog landen. Tussen de vele folders in het wijkcentrum staat er nog geen van het wijkteam. Enkele ouderen die met hun rollator boodschappen doen in het kleine winkelcentrum aan de overkant van de straat, hebben nog niet van het team gehoord. Maar ze zijn ook nog niet afhankelijk van de zorg, vertellen zij. Aan de Palestrinalaan, een straat met hoge flats aan de rand van de wijk, is op deze gure winterdag vrijwel niemand te zien op straat. In de flats wonen volgens Loos vrij veel gezinnen en alleenstaanden met problemen en is er weinig sociale samenhang. Een project van de gemeente heeft hier wel verbetering in gebracht. Maar Loos moet nog zien of het wijkteam voet aan de grond krijgt in deze delen van Holtenbroek. 'Ik ben bang dat het allemaal te snel wordt

ingevoerd. Wat als mensen straks tussen wal en schip vallen? Hoe signaleer je dat als iemand stil achter zijn voordeur blijft zitten?'

burenhulp

Zorgmijders die zich stilletjes aan de maatschappij onttrekken, zul je in Wijkthmen niet snel tegenkomen. Zo verleende Ina Visscher (71) jarenlang burenhulp aan een oudere in haar straat. 'Elke week ging ik een paar keer langs om te kijken wat ik kon doen. Helemaal is ze nu overleden.' Visscher hoopt dat als zij straks hulp nodig heeft, er ook door de gemeenschap voor haar gezorgd wordt. Vitale ouderen die zorgen voor ouderen met gebreken, daar ligt volgens Marcel Postma van ZIN Wijkthmen een kans. 'Een kwart van de inwoners is 65-plus. Maar tot hun 75e zijn zij deels nog actief en kunnen we een beroep op hen doen.'

Het wijkteam heeft daarom met alle ouderen een keukentafelgesprek gevoerd waarbij ook de vraag werd gesteld wat mensen in goede gezondheid kunnen bijdragen. 'Het grijze deel vergrijst wel verder', waarschuwt Janco Cnossen, voorzitter Stichting Ouderenzorg Wijkthmen en oud-wethouder van Zwolle. 'Mensen met een zorgvraag worden meer afhankelijk van hen die gezond zijn. Daarom is er ook instroom nodig van mensen die bereid zijn mee te doen in die onderlinge zorgzaamheid.' Een nieuwbouwwijk moet van Wijkthmen een aantrekkelijke vestigingsplaats maken. Hier moet ook een appartementencomplex voor ouderen komen, zodat zij het dorp niet hoeven te verlaten als zij niet meer in hun oude - vaak grote - huis kunnen wonen. Het succes van de aanpak in het buurtschap ligt volgens Cnossen in het initiatief dat vanuit de bevolking kwam, terwijl die in de stad deels moet worden opgelegd. Toch moet ook hier, in sa-

EEN JAAR IN ZWOLLE

Stephan Bol, redacteur (jeugd)zorg en lokaal bestuur, volgt in 2015 wat er in Zwolle verandert nu de gemeente nieuwe zorgtaken moet uitvoeren. Het komend jaar volgt hij de ervaringen van bewoners en zorgverleners. Uw verhaal over Zwolle delen? Tips zijn welkom op meedenken@nd.nl

GESPANNEN VERWACHTINGEN

► de wethouder jeugdzorg

Per 1 januari is de jeugdzorg 'wind- en waterdicht', stelt Ed Anker, wethouder jeugdzorg in Zwolle. 'Er moet nog veel fijngeslepen worden, in het eerste jaar komen we ongetwijfeld nog losse eindjes tegen.' Doordat iedereen die voor 1 januari al jeugdzorg ontving, dit ook in 2015 nog ontvangt, zijn de risico's volgens de ChristenUnie-wethouder zo veel mogelijk beperkt. Maar hij voelt zich wel opgejaagd door de korte tijd waarin alles rond moet zijn. De grootste bezuiniging verwacht Anker op termijn te boeken door eerder in te grijpen bij jongeren in problemen. De vraag is of en in hoeverre de samenleving in staat is om gezinnen met problemen te helpen. Onderzoek op dat front is er nog niet. 'Ik ben heel benieuwd hoe Zwolle er in dit opzicht voor staat', zegt Anker. 'De regio staat bekend om de relatief hoge sociale samenhang. We hopen dat we jongeren hierdoor minder snel naar professionele zorg hoeven door te verwijzen.'

► de gemeenteraad

ChristenUnie Zwolle, met acht zetels de grootste coalitiefractie in de gemeenteraad, is blij dat de samenleving wordt betrokken bij de zorg voor elkaar. 'Die inzet betrekken bij professionele zorg, is al jaren ons standpunt', zegt Job Looijenga, woordvoerder jeugdzorg. 'In Zwolle is veel initiatief vanuit de samenleving', vult raadslid Johannes de Vries aan. 'Of het nu gaat over vrijwilligersorganisaties als Zwolle Doet! en Present, of het werk van de kerken. Als overheid moet je zorgen dat je aansluit bij dit soort initiatieven. Wie de stad kent, weet wat hij aan de samenleving over kan laten en wat niet.' Oppositiepartij SP vindt dat er te veel wordt verwacht van het eigen netwerk. 'Het netwerk van de meeste Zwollenaren is niet zo sterk als wordt voorgesteld', zegt Sandra Drost. 'Ik woon in de wijk Stadshagen, daar is niet zo veel samenhang. Daar ben je blij als je je buurman kent.' De SP is een meldpunt gestart waar mensen klachten over de zorg in hun stad kwijt kunnen. Drost verwacht pas in de loop van volgend jaar te kunnen zien waar eventueel gaten vallen.

► de kerken

Kerken verkeren nog in onzekerheid over wat de gemeente precies van hen verwacht, zegt Jitro Ubro, voorzitter van het diaconaal platform waar 26 Zwolse kerken bij zijn aangesloten. Tussen de wethouder en de kerken is nog geen gesprek geweest. Secretaris Wim van Ree laat alvast weten dat de kerken 'geen vangnet willen worden

voor bezuinigingen'. De diaconieën willen graag een steentje bijdragen, maar dan wel vanuit de activiteiten die nu al bestaan. De diakenen vrezen dat de zorgvorming vooral voor minima slecht uit zal pakken, door een stapeling van eigen bijdragen.

► de ouderen

Ouderen wachten de veranderingen in de zorg gelaten af, schat Hans Touwen, voorzitter van de christelijke ouderenbond PCOB, afdeling Zwolle, in. 'Wat er precies voor hen gaat veranderen is nog in een grijze mist gehuld. De praktijk zal dat uitwijzen.' De ouderenbonden hebben volgens Touwen nog weinig inspraak in het beleid. 'Belangenbehartiging werd altijd aan de landelijke organisaties overgelaten.' Nu de zorg voor ouderen steeds meer door gemeenten wordt bepaald, zullen ouderenbonden zich opnieuw uit moeten vinden, meent Touwen.

► de participatieraad

Francien Lange, lid van de Participatieraad Zwolle, is blij dat de gemeente heeft gespaard om gezinnen die nu zorg krijgen een 'zachte landing' te geven. Ze gelooft in de mogelijkheid een beroep op het eigen netwerk te doen in geval van lichte zorgvragen. 'Mensen met een zware zorgvraag zullen ook wel de zorg krijgen die zij nodig hebben. Maar wat gebeurt er met de groep daartussen? Over dat grijze gebied maak ik mij wel zorgen. Je zal maar een kind met autisme hebben dat geen logeerindicatie meer krijgt. Die zorg houdt nooit op en als ouders moet je dan continu in je omgeving vragen of mensen even op willen passen, terwijl zij niet zijn opgeleid om met zulke problematiek om te gaan.'

► de vrijwilligers

Wil de gemeente de zorg écht veranderen, dan kan dat niet zonder de vele vrijwilligersorganisaties in de stad, vindt Aline Kramer van stichting Present Zwolle. 'De gemeente richt zich nu eerst op het sluiten van contracten met zorgaanbieders. Maar daar bestaat veel angst om banen te verliezen. Wij zien eerder kansen in een crisis.' Present krijgt subsidie van de gemeente, net als veel andere vrijwilligersorganisaties. 'Er gebeurt veel moois in de stad. We hebben nu de mogelijkheid het anders te doen.' Toch houdt Kramer haar hart vast voor mensen met een beperkt netwerk. 'Als je niet bij een kerk of club hoort, is dit een onzekere tijd. Deze mensen weten niet wat te doen en op welke voorzieningen zij straks nog aanspraak mogen maken.'

menwerking met de vele vrijwilligersorganisaties en de kerken een soortgelijke verandering mogelijk zijn, vindt hij. De oud-wethouder vreest dat in de wijkteams in Zwolle nog te veel op een oude manier gedacht zal worden. Professionele organisaties maken er de dienst uit, maar hebben tegelijk een belang om zorg te blijven leveren. Op het stadhuis zegt wethouder Vedelaar dat ze de wijkteams juist zo veel mogelijk wil verbinden met de vele vrijwilligersorganisaties die de stad rijk is. Door tijdsdruk is die samenwerking tot nu toe nog niet van de grond gekomen. 'De focus ligt nu op de nieuwe

zorgtaken. In het eerste jaar zorgen we voor een zachte landing. Wie zorg nodig heeft, krijgt zorg.' Vedelaar is zich ervan bewust dat in de Zwolse samenleving niet door iedereen even positief gedacht wordt over de inzet van eigen netwerk of financiën om in de zorgbehoefte te voorzien. Bij een voorlichtingsbijeenkomst over de veranderingen in de zorg in de Zeeheldenbuurt, liet ze daarom de inwoners van buurtschap Wijkthmen vertellen over hun initiatief om ouderen zo lang mogelijk thuis te laten wonen. 'Als ik daar zelf een praatje zou houden, waren de mensen waarschijnlijk weggebleven.' <